

Bobath koncept v terapii dětí s Downovým syndromem

Veronika Kristková

Koncept manželů Bobathových, Bobath koncept, je jedním ze světově nejuznávanějších konceptů v dětské rehabilitaci. Jeho zakladateli byli manželé Karel a Bertha Bobathovi, lékař a fyzioterapeutka, kteří ve 40. a 50. letech minulého století vyvinuli zcela nový přístup hodnocení a terapie pacientů s neurologickými poruchami hybnosti, především dětí s dětskou mozkovou obrnou a pacientů po cévních mozkových příhodách.

Principy a průběh terapie

Terapeut na základě podrobného hodnocení a rozboru pohybového chování dítěte stanoví ve spolupráci s rodičem terapeutický plán a cíl, kterého by mělo být dosaženo. Využívá se vlastní aktivity dítěte, kterou terapeut pouze svým vedením modifikuje, a za použití specifických technik dítěti umožňuje prožít normálního pohybu. Tyto techniky mají především optimalizovat svalové napětí pacienta a umožnit dítěti provést pohyb co neekonomičtěji, bez nežádoucího úsilí a patologických kompenzačních vzorů. Terapeut neprovádí pohyb za dítě, pouze mu nabízí možnost získat novou senzomotorickou zkušenost, a naučit se tak další pohybovou dovednost. Vždy se nejdříve zaměřuje na to, co dítě zvládne samo, a toho se snaží využít v terapii.

Terapie je funkčně (prakticky) založená, zaměřená na pohybové aktivity, které se vyskytují v běžném denním životě. Cílem terapie není jen dosažení nebo zkvalitnění určitých pohybových vzorů, cílem terapie je větší a kvalitnější spoluúčast dítěte v aktivitách každodenního života.

Terapeut by se měl také kromě narušeného pohybu věnovat dalším aspektům, jako jsou například: rozvoj a stimulace čítí, vnímání, rozumové schopnosti, komunikace, příjem potravy (sebesycení) a další. Je nutné, aby terapeut vnímal dítě a jeho problémy nejen v současné době, ale aby uměl předpovídat, jak asi bude vypadat stav dítěte v budoucnosti, za pět či deset let, a podle toho cílil svou intervenci.

Týmová práce

Jedním ze základních znaků Bobath konceptu je týmová práce, kdy ve středu pozornosti a jedním z hlavních členů týmu je dítě a jeho rodina. Nejčastěji jsou v kontaktu s fyzioterapeutem, ergoterapeutem či logopedem. Vzhledem k tomu, že problematika dětské rehabilitace je velmi obsírná a zahrnuje mnoho aspektů, měli by být v týmu i další odborníci, například psycholog, lékař specialista (neurolog, ortoped), sociální pracovník, protetik, oční terapeut a další. Všichni členové týmu by měli být informováni nejen o současném stavu dítěte, jeho schopnostech a omezeních, ale také by měli směřovat k naplnění společného cíle.

Domácí terapie

Bobath koncept nejsou přesné cviky nebo jednotlivé terapeutické prvky, jako tomu bývá v jiných metodách. Rodiče jsou instruováni v tzv. **handlingu** k manuálnímu vedení, manipulaci s dítětem a stimulaci správných pohybových vzorů během běžných denních aktivit, jako je například krmení (kojení), nošení, hygiena, sebeobsluha, hra. Tento handling by měl být aplikován v průběhu celého dne. A právě toto může pro některé rodiče představovat jistý problém. Velmi často se dožadují nějakých konkrétních cviků, chtějí vědět, kdy a kolikrát cvičit. Bobath terapeut by jim měl umět vysvětlit, že stimulace pohybových vzorů v každodenních aktivitách je v podstatě neustálé cvičení, které nejenže pomáhá udržovat výsledky dosažené vedenou terapií, ale také učí děti novým dovednostem v každodenním životě.

Komu je Bobath koncept určen

Přestože byl Bobath koncept původně vytvořen pro děti s dětskou mozkovou obrnou a pacienty po cévních mozkových příhodách, je možné jej použít u jakéhokoliv (především) neurologického postižení hybnosti. Horní věková hranice není omezená, naopak pro novorozence a kojence byl vytvořen nadstavbový model – Baby Bobath.

Bobath koncept v terapii dětí s Downovým syndromem (DS)

Jak bylo uvedeno výše, je možné Bobath koncept využít i pro jiná onemocnění a handicap než dětská mozková obrna. U dětí s DS se osvědčuje Bobath koncept jako jedna z terapií první volby hned z několika důvodů. Samotné techniky Bobath konceptu mohou významně ovlivnit svalové napětí dítěte s DS, které bývá nižší než norma.

Další stimulační prvky pomáhají zvýšit příliv aferentních (příchozích) informací ke kloubům, svalům a jejich receptorům, a tím pomáhají zlepšit vnímání jednotlivých tělesných segmentů, a následně vedou ke zlepšení celkového tělesného schématu. V terapii se dbá na tzv. správný alignment – seřazení jednotlivých tělesných segmentů vůči sobě. Pohyb tedy probíhá v kvalitních vzorech, bráníme tak vzniku sekundárních komplikací (u dětí s DS například kyfotizace – vyhrbení trupu v oblasti hrudní páteře).

Terapie je zaměřená na aktivity běžného denního života, samozřejmě s přihlédnutím k věku a mentálnímu schopnostem dítěte. Touto funkční terapií se posiluje nezávislost a zvyšuje soběstačnost dítěte s DS. Dítě je pak v pozdějším věku méně závislé na péči druhé osoby. Práce s dítětem probíhá v týmu – nejčastěji fyzioterapeut, ergoterapeut a logoped. Tak je zajištěna péče o dítě s DS ve většině aspektů, ve kterých potřebuje dopomoci – pohyb (vertikalizace a lokomoce), činnosti běžného denního života (hra, hygiena, oblékání), komunikace a příjem potravy (sebesycení). Výhodou je, že všichni členové týmu pracují na stejném cíli a respektují aktuální priority rodiny a dítěte.

Bobath koncept je založen na principech motorického učení, dítě se každým novým pohybem a jeho opakováním v mnoha variantách stále učí a dovednosti získané v terapii se tak rychleji a snadněji transferují do aktivit běžného denního života.

Kdy začít

I u dětí s DS je možno s Bobath konceptem začít hned od narození. Na rozdíl od jiných konceptů a metod učí Bobath koncept rodiče tzv. handling – jak zcela specifickým a konkrétním způsobem dítě polohovat, nosit, krmit, přebalovat a hrát si s ním tak, aby se jednalo o cílenou terapii s přihlédnutím k aktuálním potřebám a schopnostem dítěte, ale s perspektivou očekávaného vývoje v budoucnu. Klinické zkušenosti a praxe nám ukazují, že děti zařazené do funkční terapie dle Bobath konceptu dosahují dříve a ve větší míře nezávislosti a participace v aktivitách běžného denního života.

Závěr

Bobath koncept je vhodnou terapií i pro děti s DS. Pomáhá jim nejen ke zlepšení jejich aktuálního zdravotního stavu a posunu ve vývoji, ale zejména zvyšuje jejich soběstačnost a funkční nezávislost. Měl by být tedy jedním z konceptů první volby v terapii dětí s DS.

Mgr. Veronika Kristková je vedoucí fyzioterapeut Fyzió Beskyd s.r.o., Bobath terapeut a Baby Bobath terapeut, člen České asociace dětských Bobath terapeut.

www.cadbt.cz